HALFJAARLIJKS MEDEDELINGENBLAD VAN DE STICHTING TOT BEVORDERING DER NOTARIËLE WETENSCHAP

Ponder

THEMANUMMER BIJ HET VIJFTIGJARIG BESTAAN VAN DE STICHTING

- Ten geleide P.H.M. Gerver
- Symposium W.G. Huijgen
- Ars Notariatus A.A. van Velten

HET MOMENT VAN...

- K.E.J. Dijk
- B. Duinkerken
- C. Elion - Valter
- M. Hanrath
- H.W. Heyman,
- V.A.E.M. Meijers
- W.J.M. Plieger - van Solkema
- J.C. Posch
- A.H.M. Santen
- J.H.A. Tromp

VERLIJDEN, VERLEED, VERLEDEN

- De notaris en zijn geheime gedachten

M. Eisma

UIT HET ARCHIEF

- Het prinsesje en de notariszoon

Ph. Maarschalkerweerd

HET SIGNET VAN DE NOTARIS (6)

Caspar van Heel

HET NOTARIEEL WOORDENBOEK

- Schrijfmachine

B. Duinkerken

NUMMER 9 • DECEMBER 2000

"Ponder" volgens Van Dale:

unster, een soort evenaar met aan de ene zijde een haak en aan de andere een gewicht dat men af- en aanschuift, balans met ongelijke armen.

C O L O F O N

Ponder:
halfjaarlijks mededelingenblad van de Stichting tot Bevordering der Notariële Wetenschap, van Eeghenstraat 222, 1071 GM Amsterdam
Telefoon: 020 675 6479
Fax: 020 679 0358
Emailadres: notar.stichting@hetnet.nl
Postbanknummer: 554704

Redacteuren:
W. Bosse
B. Duinkerken
Liesbeth M. van der Marck
P.L. Nève
B.C.M. Waaijer

Redactiesecretaris:
Inés M. van Gasselt

Layout/productie:
Grafisch Bureau Schaefer
Francien van Maasdijk

Foto's:
Omslag : Maarten Brinkgreve
Pag. 4 : Nic Schuitvlot
Pag. 23 : Mickey Richards

Tekeningen:
Pag. 5 : Kurt Löb
Pag. 8 : Fiep Westendorp
Cartoons: : Luuk Bosker

De publicatie is mede mogelijk gemaakt door:
Boekel de Nerée te Amsterdam, Raadgevend Bureau Borgdorff te Rotterdam, Diginotar te Beverwijk, het Kadaster te Apeldoorn, Kluwer Juridische Uitgevers te Deventer en Koninklijke Vermande B.V. te Lelystad.

Aan dit nummer werkten mee:
K.E.J. Dijk, *notaris te Amsterdam*
B. Duinkerken, *notaris te Den Haag*
Marianne Eisma, *kunsthistorica*
Carinne Elion – Valter, *kandidaat – notaris, auteur*
P.H.M. Gerver, *voorzitter notariële stichting, notaris te Amsterdam en bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam*
M. Hanrath, *auteur*
Caspar van Heel, *rechtshistoricus, werkzaam als provinciaal archiefinspecteur in Overijssel*
H.W. Heyman, *hoogleraar aan de Universiteit Utrecht, adviseur Loyens & Loeff te Rotterdam*
W.G. Huijgen, *hoogleraar aan de Universiteit Leiden, notaris te Den Haag*
Ph. Maarschalkerweerd, *rijksarchivaris Limburg*
Liesbeth M. van der Marck, *conservator notariële stichting*
V.A.E.M. Meijers, *kandidaat – notaris te Den Haag, docent aan de Universiteit Leiden*
Willemijn J.M. Plieger – van Solkema, *estate consultant te Ammerzoden*
J.C. Posch, *oud – notaris te Amsterdam*
A.H.M. Santen, *emeritus hoogleraar Universiteit van Amsterdam, oud – compagnon Lubbers en Dijk notarissen te Amsterdam*
J.H.A. Tromp, *voorzitter KNB, notaris te Vianen*
A.A. van Velten, *bijzonder hoogleraar aan de VU, notaris te Amsterdam*

ISSN: 1385-7428

Inhoud

Ten geleide	4	P.H.M. Gerver
Verlijden, verleed, verleden		
De notaris en zijn geheime gedachten	5	Marianne Eisma
Uit het archief		
Het prinsesje en de notariszoon	7	Ph. Maarschalkerweerd
Symposium ter gelegenheid van het vijftigjarig-bestaan van de stichting	8	W.G. Huijgen
Het moment van...		
Het moment van achter 't net vissen	9	J.H.A. Tromp
Het moment van de uilifant	10	V.A.E.M. Meijers
Het moment dat mijn kandidaat mijn kamer binnenkwam	11	B. Duinkerken
Momenten voorafgaand aan het Protocol van 19 maart 1967	12	A.H.M. Santen
Het moment van mijn eerste bespreking	14	Willemijn Plieger -van Solkema
Het moment van stoppen	15	J.C. Posch
Het moment van beslissen	16	K.E.J. Dijk
Het moment van uitzending	17	Carinne Elion-Valter
Het moment van argeloosheid	18	H.W. Heyman
Het moment van de farao	19	M. Hanrath
Ars Notariatus		
Het notariaat: inderdaad een elastisch ambt	21	A.A. van Velten
Het notarieel woordenboek		
Schrijfmachine	22	B. Duinkerken
Het signet van de notaris (6)	22	Caspar van Heel
Postacademisch onderwijs	23	Liesbeth M. van der Marck
Imponderabilia	23	Liesbeth M. van der Marck

Ten geleide

Bij het vijftigjarig bestaan van de stichting

Mijn allereerste contact met de stichting stamt uit een grijs verleden: als kandidaat-assistent kwam ik er, in dienst van de UvA, de gelederen versterken van de studenten die, onder de leiding van Prof. Pitlo, hun studie wilden veraangenamen niet alleen met nuttige bezigheden maar ook met een - aanvankelijk bescheiden maar na enige loonrondes onbescheiden - extra zakgeld.

Ik hield mij daar bezig met de verzameling standaardcontracten, waarvan donateurs, tegen betaling van *f* 1,- per fotokopie, gebruik konden maken. Meestal waren dit advocaten, die door hun aanvraag tot een donateurschap werden geprest. De verschillende assistenten hadden ieder een eigen, afgebakende, taak. Zo was er een die zijn tijd doorbracht met het lezen van catalogi, die vanuit de gehele wereld op de stichting binnenkwamen. Als er een notarieel werk in stond dat niet aanwezig was moest het meteen, per telegram, worden besteld. De man die eens een boek over het hoofd zag vond het veiliger op de VU af te studeren. Weer een ander noteerde op fiches alle voetnoten in notariële handboeken, in de verwachting dat er ooit een wetenschapper zou komen die daarvan dankbaar gebruik zou maken. Berichten aan de donateurs werden gecyclostyleerd verzonden. Al deze bezigheden vonden plaats onder de dagelijkse leiding van een conservatrice.

Het bestuur bestond uit Pitlo als voorzitter, de Amsterdamse notaris Heijer als secretaris (hij was een neef van Pitlo, doch werd door de laatste nauwelijks op voet van gelijkheid behandeld) en de toen nog kandidaat-notaris Hiel als penningmeester. Deze was in het dagelijks bestuur de kwajongen, die ons op taartjes trakteerde, maar de resten snel onder de stoel wegwerkte als de voetstappen van de voorzitter op de gang weerklonken. Wie door Pitlo werd aangesproken stond, de armen gestrekt langs het lijf en sprak steeds met twee woorden, zoals het behoort.

Ongeveer 10 jaar later, Pitlo was inmiddels mijn promotor, werd mij gevraagd het 25-jarig bestaan van de stichting te organiseren. Het werd een waar festijn, notarissen uit geheel Europa hadden meegewerkt aan het bij die gelegenheid uitgegeven boekwerk "Het notariaat van morgen, Le notariat de demain", en allen waren zij in het RAI-congrescentrum aanwezig. Pitlo glorieerde.

's-Avonds was er een diner in de Koepelzaal van het Sonestahotel, waar de Amsterdamse wethouder van der Eijden als vertegenwoordiger van de Burgemeester aanzat op een pianokruk, omdat hij aanvankelijk niet zou komen en zijn plaats al was vergeven. Deze verslaggever zat naast de echtgenote van de Deken van de Orde van Advocaten, die hem halverwege de avond vroeg waar zij eigenlijk te gast was. Haar man belde namelijk voor avonden als deze des middags op om te zeggen dat zij niet behoefde te koken, maar haar avondjurk moest aantrekken om samen naar een feestdis te gaan. Bij wie bleek haar dus niet altijd duidelijk. Ik herinner mij voorts nog dat de voorzitter zijn veto uitsprak over een schelpje gevuld met ragout, dat wij uit zuinigheid op het menu wilden zetten: "een schelpje is om restjes op te maken en niet passend voor deze gelegenheid." Pitlo glorieerde.

Kort daarop werd ik gevraagd tot het bestuur toe te treden, eerst als tweede, later als eerste secretaris. Het bestuur bestond in die tijd uit notarissen uit de verschillende ringen. Daarnaast functioneerde er een Raad van Advies, waarin ook afgevaardigden van de Universiteiten zaten, die eenmaal per jaar bijeen kwam. Dan aanhoorde men de plannen van de voorzitter, die in fraaie zinnen de aanwezigen enige uren boeide en dronk vervolgens een glas sherry. Pitlo glorieerde.

Jaren later, toen de Spaanse notaris/historicus Bono de Pitlo-prijs ("le prix qui porte mon nom") kreeg uitgereikt, was Pitlo voor het laatst nog eenmaal het middelpunt. Hij was inmiddels zeer op leeftijd, maar glorieerde.

Er is in die vijftig jaar immens veel veranderd. De stichting wordt niet meer als een prentenverzameling beschouwd, het speeltje van haar oprichter. Zij is geprofessionaliseerd. De serie Ars Notariatus die in de eerste 25 jaar van haar bestaan 15 delen telde nadert nu het tienvoud; de bibliotheek is vele malen vergroot; internationaal is de instelling erkend en geeft zij rapporten uit van de UINL; de stichtingsrubriek in het WPNR werd een groot succes; de band met de donateurs loopt via de "Ponder", de stichting heeft drie bijzondere leerstoelen ingesteld en heeft voorts haar plaats gevonden in het postdoctoraal onderwijs. Last but not least: het fraaie gebouw aan de van Eeghenstraat, dat meer en meer een centrum van notariële activiteiten is en niet alleen maar voor het Amsterdamse notariaat. Een gebouw aangekocht met de erfenis van het echtpaar Pitlo-van Rooijen; Pitlo glorieert nog steeds.

Ondanks mijn soms wat badinerende toon kan eenieder die gedurende de afgelopen 50 jaar haar of zijn steen aan de stichting heeft bijgedragen daar trots op zijn.

P.H.M. Gerver
voorzitter

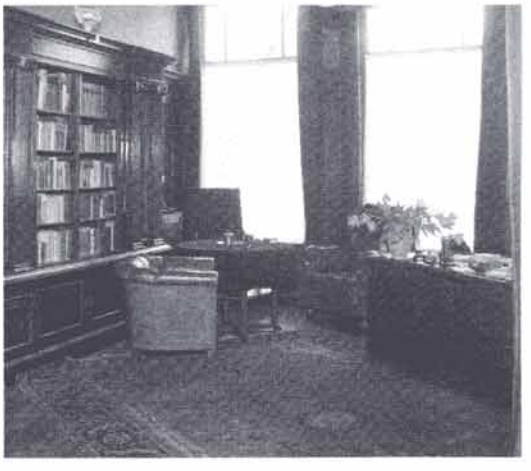

De stichting op de Herengracht 278, jaren vijftig

Verlijden, verleed, verleden

De notaris en zijn geheime gedachten

De notaris die het eind vorig jaar door de stichting uitgebrachte boek 'De Notaris' van Honoré de Balzac in het tijdschrift Mr. van februari 2000 recenseerde, is zoals het een lid van deze beroepsgroep betaamt een echte lettervreter. Hij gaat uitsluitend in op de tekst. Hij parafraseert het bepaald niet vleiende beeld dat De Balzac van de notaris in zijn tijd, de eerste helft van de 19de eeuw, schetst maar eindigt vrolijk omdat de notarissen van het jaar 2000, zowel mannen als vrouwen, steeds jonger worden en er in de regel veel beter uitzien dan hun Franse voorgangers. Daarbij gaat hij volledig voorbij aan een ander vrolijkmakend aspect van dit boekje, de uitvoering.

De omslag van dit bijna vierkante boekje ziet er al zo aantrekkelijk uit. In grijsblauw gehouden laat die twee keer de in vlekken waterverf opgezette kop zien van een man met snor en uitwaaierend haar aan de slapen. Het is - het kan niet missen met de titel in twee talen boven zijn hoofd - die van de notaris. Voorop kijkt hij ons gemelijk aan van onder zijn wenkbrauwen; achterop kijkt hij glazig omhoog naar een waarschijnlijk denkbeeldig punt rechtsboven hem.

Dezelfde notaris duikt in het boekje waarin zeven tekeningen gelijkelijk over de Nederlandse en de daarop volgende, cursief gedrukte Franse tekst zijn verdeeld, nog drie keer op. Een keer beroepshalve, hij zit gebogen over zijn bureau terwijl een op de rug geziene vrouw met een kind aan de hand een opgerold document aandraagt, twee keer privé. Op de één tekent hij in een leunstoel op een aan twee zijden omgekruld papier en op de ander verschijnt hij ten voeten uit naast een vrouw.

De rest van de illustraties bepaalt vooral de sfeer. Naast een Parijs' stadsgezicht is er een kantoorscène met druk gesticulerende mannen - het origineel daarvan bevindt zich nu samen met de aquarellen van de omslag in de collectie van de stichting - en tot slot rijdt er een koets weg in een nogal kaal glooiend landschap.

Toch gaan alle afbeeldingen rechtstreeks terug op de tekst. Het uiterlijk van de notaris komt uitvoerig aan de orde. In de gele vlek op zijn kale hoofd schemert zelfs iets door van de kleur van verse boter die De Balzac aan zijn schedeldak toeschreef. Het stadsgezicht is de verbeelding van een tussenzin, 'hij zou zelfs de zuil op de place Vendôme nog begroeten', over een hevig netwerkende notaris. De tekst eindigt met de koets. De Belgische postkoets zou de lijkwagen voor uit de rails lopende notarissen zijn.

Deze werkwijze is kenmerkend voor de illustrator Kurt Löb die trouwens ook de typografische vormgeving van

dit boekje op zich nam. Hij zegt bij lezing van de te illustreren tekst vooral op zoek te zijn naar beelden. Zo moet hij zijn getroffen door de tekst over praatjes die in Parijs de ronde deden over een geheim genootschap van rijke notarissen waar duistere dingen gedaan werden. Hij vertaalt dat op een nog niet genoemde tekening in een in gedachten verzonken man in een hoge stoel aan een tafel die overgaat in een gigantisch bed, waarop vanachter een halfweggeschoven gordijn een orgie zichtbaar wordt met vele heel en halfblote vrouwen.

Marianne Eisma

Mededeling

"De notaris, Le notaire" is in beperkte oplage in samenwerking met de Stichting Notarieel Pensioenfonds totstandgekomen. Het is alléén te koop bij de notariële stichting, òf door overmaking van fl. 47,50 (inclusief verzendkosten) op onze girorekening 554704 onder vermelding van "De Balzac", òf door het boekje af te halen, wat portokosten scheelt.

Uit het archief

Het prinsesje en de notariszoon

Evenals romanschrijvers weten notarissen maar al te goed dat papier geduldig is. Zo geduldig dat het zich zelfs laat gebruiken voor het flinterdunne verhaaltje over een notariszoon en een prinsesje. De titel ten spijt gaat het niet om een liefdevol sprookje. Maar dankzij D66-leider Thom de Graaf is het wel een verhaaltje met een heel klein beetje actualiteitswaarde, nu deze politicus de discussie over de bevoegdheden van ons staatshoofd weer eens nieuw leven heeft ingeblazen.

Staatsieportret van koningin Wilhelmina 1903

Jan de Louter (1810-1891), vader van onze hoofdrolspeler, was notaris in Amersfoort, zoals ook diens gelijknamige vader dat was. Zoals gebruikelijk zijn hun protocollen – tezamen omvattende de jaren 1797 tot 1891 – bewaard gebleven en in te zien op het Gemeentearchief in Amersfoort. Minder gebruikelijk is dat van jonge-Jan aldaar ook een collectie stukken van persoonlijke aard is in te zien, waaronder uittreksels uit akten van de burgerlijke stand, benoemingsakten, diploma's en stukken betreffende zijn vele functies. Zo was De Louter jr. tijdens zijn studie rechten in Utrecht secretaris van het studentencorps, lid van het Collegium Themis en van het corps vrijwillige jagers, in welke hoedanigheid hij deelnam aan de Tiendaagse Veldtocht in 1831. Enkele weken vóór het behalen van zijn meesterstitel overleed zijn vader, hetgeen zoonlief ingaf een verzoek in te dienen zijn vader te mogen opvolgen. Maar omdat junior nog niet voldeed aan de wettelijke minimumleeftijd werd een ander benoemd als opvolger in de standplaats. Deze kreeg bij zijn aantreden evenwel niet de beschikking over het protocol van vader De Louter. Dat kwam in handen van een voormalig collega van de overledene onder de uitdrukkelijke bepaling dat het aan Jan jr. zou toekomen zodra deze tot notaris zou zijn benoemd. In 1835 trad De Louter jr. aan als advocaat in Amersfoort alwaar hij tevens rechterplaatsvervanger bij de rechtbank was, lid van de gemeenteraad en wethouder, curator van de Latijnse School, medeoprichter van het Schaakgenootschap etc. etc. En dat terwijl hij er vanaf 1841 ook een bloeiende notariële praktijk op nahield tot deze 'wakkeren burger' van Amersfoort twee dagen voor zijn 'ontslagdatum' in 1891 overleed.

Hoewel jurist trad zijn enige zoon niet in de notariële voetsporen van zijn vader en grootvader. Deze Jan werd in 1877 benoemd tot hoogleraar in het islamitische recht en de geschiedenis en het staatsrecht van Nederlands-Indië aan de Universiteit van Amsterdam en in 1879 tot hoogleraar in het Nederlands staats- en administratief recht en volkenrecht in Utrecht. Zijn uitstekende reputatie als rechtsgeleerde maakte dat deze liberale voorstander van een krachtige defensiepolitiek en aanhanger van de Boerenrepublieken Oranje-Vrijstaat en Transvaal in 1896 verzocht werd een steentje bij te dragen aan het onderwijs aan prinses Wilhelmina die op 18-jarige leeftijd gereed moest zijn voor de zware taak die haar wachtte. In zijn sublieme biografie 'Wilhelmina. De jonge koningin' schildert Cees Fasseur hoe een stoet hoogleraren in de jaren negentig van de 19de eeuw af en aan liep ten paleize waar koningin-regentes Emma, die zelf een stevige vinger in de pap had bij de selectie van de hooggeleerde coryfeeën, menig college van De Louter heeft bijgewoond. Van het grootste gewicht waren natuurlijk zijn colleges over de bevoegdheden van het staatshoofd en de beperkingen die daaraan waren gesteld. Zonder twijfel zullen de drie door Bagehot geformuleerde rechten van het staatshoofd – het recht geconsulteerd te worden, het recht aan te moedigen en het recht te waarschuwen – centraal hebben gestaan, zoals dat ook nu weer in de door De Graaf aangezwengelde discussie het geval is.Uit de in het Koninklijk Huisarchief bewaard gebleven collegedictaten blijkt verder, dat De Louter zijn pupil het belang onderwees van het openstaan voor de wensen en behoeften van het volk. Eigen overtuiging was immers niet voldoende indien maatschappelijk draagvlak ontbrak.

Wat De Louter van de prinses vond is niet bekend, maar wel wat Emma van de notariszoon vond: 'Een heel vriendelijke man'.

Ph. Maarschalkerweerd

Bronnen: A. Veldhuizen, 'Johannes de Louter', in Utrechtse biografieën. Het Eemland (1998) en Cees Fasseur, 'Wilhelmina. De jonge koningin' (1998).

Symposium ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de stichting op 16 maart 2001

Op 27 januari 2001 zal het vijftig jaar geleden zijn dat de stichting tot bevordering der notariële wetenschap door prof. mr. A. Pitlo werd opgericht. Kort na de oorlog was het een geheel andere tijd dan nu. Nederland was sterk verarmd door de Tweede Wereldoorlog en menig product was nog op de bon. De politieke vernieuwing in de vorm van de "doorbraakgedachte" was mislukt en de confessionele partijen hadden –evenals vóór de oorlog – tezamen weer de absolute meerderheid in het parlement. Nederland dreigde in maatschappelijk opzicht weer te vervallen in de vooroorlogse situatie.

Wat het notariaat betreft betekende de vooroorlogse situatie zeker niet alleen maar goeds. Het notariaat was ten opzichte van advocatuur en rechterlijke macht te beschouwen als het wat minder ontwikkelde broertje. Notarissen werden ook na de oorlog nog steeds niet universitair opgeleid. In verband daarmee was een gymnasiale vooropleiding voor notariëlen niet nodig en kwamen notariële promoties nauwelijks voor. In die tijd was de bevordering van de notariële wetenschap broodnodig en de emancipatie van de notariële beroepsgroep ten opzichte van de andere juridische beroepsgroepen gewenst.

Vijftig jaar na de oprichting van de stichting lijkt het een goed idee om eens terug te kijken en te analyseren wat de wetenschap heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van het notariaat als beroepsgroep. Waar zou het notariaat zich bevonden hebben als de verwetenschappelijking achterwege was gebleven? Waren notariëlen dan niet anders dan "stempelaars" geweest? En wat heeft de notariële wetenschap concreet aan opleiding en onderzoek opgeleverd? Hoe ziet de notariële wetenschap er in de toekomst uit en wat zal haar bijdrage aan de praktijkuitoefening (moeten) zijn? Wat voor soort notariskantoren zullen er tenslotte in de toekomst zijn om voldoende geëquipeerd te zijn om de voortdurende rechtsontwikkeling bij te houden? Deze vragen zullen aan bod komen op een congres dat ter gelegenheid van het vijftig jarig bestaan van de stichting op 16 maart 2001 in Amsterdam wordt gehouden. U wordt verzocht om deze datum alvast in uw agenda vanaf 13.30 uur vrij te houden om dit ongetwijfeld boeiend symposium te kunnen bijwonen.

W.G.Huijgen

De stichting op de Herengracht 278 gezien door de ogen van Fiep Westendorp, jaren zestig

Het moment van achter 't net vissen

Haar lichaamstaal spreekt boekdelen. Ben ik de enige die dat in de gaten heeft?

Ze had zo'n klein wit keffertje, dat een onbestemde stank verspreidt. Ze had van die vreselijke meubeltjes met bewerkte pootjes en verkeerde kleedjes met daarop afschuwelijke porseleinen frutseltjes. Ze was ongetrouwd, zag slecht en was onsympathiek.

Maar ze was wel een trouwe cliënte die jaarlijks een nieuw testament moest maken, omdat er weer eens een neef onaardig was geweest. Alle begrip voor de neef, maar erfrechtelijk niet zo verstandig van hem.

Hans, zei notaris X. te Z., misschien moet jij die periodieke wijzigingen van het testament van mevrouw A. maar van mij overnemen. Zal ze leuk vinden, zo'n nieuw gezicht. Ze zag mij niet echt, maar vond mij wel aardig geloof ik. Ik bestudeerde haar laatste testament: hier en daar wat legaten, erfstelling verdeeld tussen instellingen en familie en een hoop details over de dienst en de crematie. Duidelijk was onder meer beschreven dat een deel van de buren pas mocht komen kijken, nadat de begrafenisondernemer het glasplaatje had vervangen door een ondoorzichtige afdekking.

Ik ging haar na een telefoontje opzoeken en trof naast mevrouw A. ook haar uit Canada overgekomen zus aan, die vergezeld werd door haar zoon. Mevrouw A. was blij dat ze er waren. Ze betaalde altijd het ticket van haar zus. "Anders komt ze niet, ziet u!". Echt blij dus!

Wij beginnen te praten. "Kijk," zegt tante, "Als nou de instellingen de helft krijgen en mijn zus de andere helft, dan is dat toch wel netjes. Dan heeft ze toch wat van mij gekregen."

Niet onredelijk denk ik. Maar zegt de neef, mijn moeder betaalt meer successierecht dan die instellingen. Kan dan die verhouding niet beter 40:60 of zo worden? Zit wat in, zeg ik, maar ik zie tante verstijven. "Mag ik nog eens iets vragen", zegt neef, "Is het niet voordeliger dat tante mijn moeder overslaat en mij benoemt? Zo jong is mijn moeder niet meer hé?!"

Tante ziet weinig, maar met haar verdere waarneming is niks mis en haar lichaamstaal spreekt boekdelen. Ben ik de enige die dat in de gaten heeft?

Mevrouw A. zit in een kwetsbare positie. Fijn dat de familie er is, maar waarom die gretigheid. Ze durft geen nee te zeggen. Na een uurtje en wat notities neem ik afscheid en beloof snel met een ontwerptekst te komen. "Nee, dat doe ik liever met tante alleen, ook al leest ze slecht; ik heb uw adres voor het versturen van het ontwerp dus niet nodig".

's Middags, als ze weg zijn, bel ik mevrouw A. op: "Zal ik eens even bij u langskomen, want de gang van zaken van vanmorgen zit mij niet lekker." "O, meneer Tromp, ik ben zo blij dat u dat zegt, want dat heb ik nou ook!"

Die middag zit ik er weer en verdraag de stank van het keffertje. Hij is tenminste gewoon trouw. "Ik durfde vanmorgen niks te zeggen, want dan komen ze misschien nooit meer op bezoek! Maar het is niet goed hè, wat zij deden? En weet u, iedere keer als mijn neef op bezoek is geweest, ben ik iets kwijt, maar ik zie niet goed, wat hij allemaal meeneemt. Zal ik u eens wat zeggen, ik wil al die flauwekul eruit. Alles gaat naar die instellingen, die hebben het hard nodig. De hele familie gaat eruit, maar ik wil ze ook een lesje leren. Notaris X. is mijn executeur. Ik wil hem toch nog een instructie geven, voor bij de crematie."

Twee dagen later wordt het nieuwe testament getekend. Het codicil wordt aangepast. Het is haar dertiende testament in vijftien jaar.

Zes maanden daarna is ze dood. Het keffertje gaat naar de dierenarts. "Twee injecties, meer dan dodelijk zouden zijn.", zegt het codicil. Notaris X. en ik gaan naar de crematie. Na afloop van de crematie is er koffie met koek. De hele familie kijkt verwachtingsvol naar ons. Notaris X. neemt het woord: "Uw tante wil dat ik u bedank voor uw aanwezigheid. Ze heeft u bedacht in haar testament. Ik lees u die passage voor: "Voor mijn familie zijn de vissen in de zee en de vogels in de lucht."

Drie dagen later verzoekt de neef mij om hem ten laste van de nalatenschap *f* 60,45 over te maken. Hij heeft zijn moeder in Canada moeten bellen om te vertellen dat haar zus dood is. Ik stuur hem een kort briefje.

Hans Tromp

Het moment van de Uilifant

De narigheid van het notariële ambtsgeheim is dat juist de allermooiste verhalen die zonder overdrijving een roman waardig zijn, niet kunnen worden verteld

Na ruim zeven jaar tussen de uilen op een tak te hebben gezeten heb ik twee jaar geleden op een goede dag een plaatsje gevonden tussen de olifanten. Ik zal proberen dit bijzondere verschijnsel toe te lichten.

Na mijn studie notarieel recht had ik het idee dat ik zelfs de basisbeginselen van het recht nog maar oppervlakkig had doorgrond. Toen de gelegenheid zich aandiende om toe te treden tot de vakgroep notarieel recht van mijn alma mater - Leiden natuurlijk - heb ik die kans dan ook met beide handen aangegrepen. Om een aantal redenen associeer ik de Leidse universitaire gemeenschap met uilen. Ten eerste wordt het studentenleven van velen in Leiden beheerst door een zaal waar een doorgaans ongeblinddoekte uil een wakend oogje op houdt. Ten tweede lijken sommige wetenschappers, gezien hun peinzende en vorsende blik, eerder af te stammen van de uil dan van de aap. Ten derde is de uil natuurlijk het symbool van de wijsheid, hopelijk de drijfveer voor een ieder die verbonden is aan een universiteit. Ten slotte doen sommige wetenschappelijke artikelen mij door de uitgekauwdheid van het onderwerp denken aan uilenballen.

Twee jaar geleden ben ik als kandidaat-notaris in dienst getreden van een groot kantoor. De Haagse vestiging van dit kantoor zetelt in een pand genaamd "De Rode Olifant". Ik ben dus van de uilen naar de olifanten gegaan, alhoewel nog steeds voor 20% aan de Universiteit verbonden. Mijn eerste werkdag op het grote kantoor kreeg ik direct al een mooie zaak toebedeeld. Het betrof de oprichting van een BV waarvan de aandelen gecertificeerd dienden te worden. Theoretisch zag ik geen grote problemen. De praktische uitvoering van een dergelijk klusje is echter heel iets anders. Dat begint al met de automatiseringsvoorsprong van het bedrijfsleven op de overheid. Het moderne tekstverwerkingsprogramma en de ingebouwde "Chinese walls" bleken onvermoede struikelblokken. Door dit alles ben ik toch zeker wel een halve dag zoet geweest met het voorbereiden van een eerste concept voor een volmacht die benodigd was voor oprichting van de BV. Ik had daarenboven de indruk dat mijn kamergenoot niet helemaal begreep waarom iemand die gepromoveerd was niet even zoiets makkelijks als een volmacht kon produceren.

Na afloop van mijn eerste werkdag voelde ik me dan ook slechts gedeeltelijk tevreden met de overstap naar de Olifanten. Ik had het gevoel een vleugellamme uil te zijn. Uilen leven bovendien niet in een kudde. Olifanten zijn zeer sociale beesten die graag gezamenlijk en extravert opereren. Een terloopse observatie waarbij iedere gelijkenis met kantoorgenoten natuurlijk ontbreekt: in Diergaarde Blijdorp laten olifanten dagelijks aan den volke zien dat âls ze moeten, ze enorm kunnen zeiken. Ook in de maanden na mijn eerste werkdag had ik soms het gevoel een vreemde vogel te zijn. Eén dag per week vloog ik lekker hoog door de lucht, terwijl ik vier dagen per week in de kudde meeliep. Gaandeweg is dit gevoel echter veranderd en mijn lichtend voorbeeld werd natuurlijk kleine Dombo. Iedereen die zijn klassiekers beheerst weet dat Dombo, het vliegende olifantje van Walt Disney in eerste instantie wat afwachtend werd bekeken door zijn deftige tantes. Uiteindelijk wist de vrolijke Dombo wel een plaatsje te veroveren in de kudde door - voor een niet vliegende olifant - halsbrekende toeren uit te halen. Ik heb dat ook gedaan door mij bijvoorbeeld Word eigen te maken en te leren hoe niet alleen een Nederlandse maar ook een Engelse volmacht dient te worden opgesteld.

De notarieel onderlegde lezer zal ongetwijfeld begrijpen dat de afgelopen twee jaar spannender dingen zijn gebeurd dan het opstellen van - met een mooi Engels woord draften - van volmachten. De kandidaat wordt op zondagmiddag door cliënt gesommeerd "as soon as possible" naar de Big Apple te vliegen waar een team van vijf door de tegenpartij gehuurde lawyers met glimmende pakken klaar staat de kandidaat "first thing mondaymorning" juridisch te villen... De narigheid van het notariële ambtsgeheim is echter dat juist de allermooiste verhalen die zonder overdrijving een roman waardig zijn (dus eerder Grisham dan Voskuil) niet kunnen worden verteld.

Victor Meijers

Het moment dat mijn kandidaat mijn kamer binnenkwam

Het ging hier namelijk niet om **zijn** ontslag maar om het mijne…

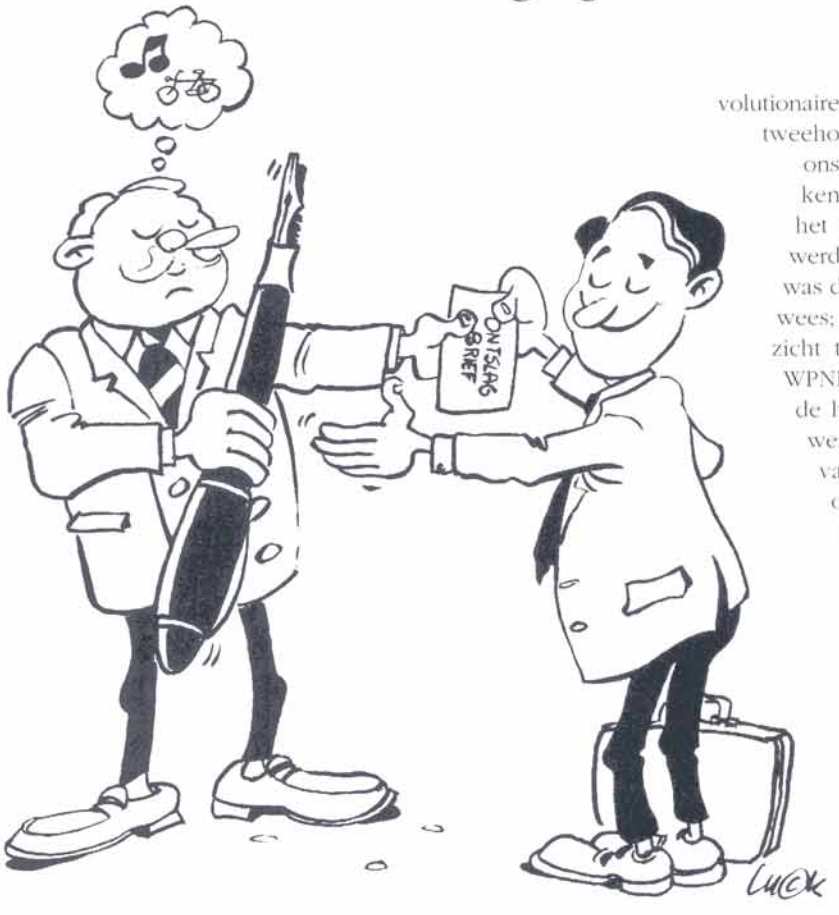

"The Times They are-a-Changin" zong mijn held uit de opstandige zestiger jaren, Bob Dylan, en veertig jaar later loop ik het opnieuw te neuriën, ondanks het feit dat mijn smaak inmiddels al lang van pop- naar klassieke muziek is geëvolueerd. En in een rebelse stemming ben ik ook niet meer, dat leer je wel af tijdens een - bijna - vijfentwintigjarig notariaat. Maar ik kon het niet helpen dat deze regel mij als eerste te binnen schoot toen ik overdacht welke verandering de nieuwe notariswet voor mij in petto bleek te hebben. Om meer precies te zijn: de mogelijkheid voor een solitaire notaris goodwill voor zijn protocol te vragen. Het uit 1991 stammend Voorontwerp Notariswet had in artikel 12 de notaris het recht verleend bij defungeren zijn protocol over te dragen aan een ambtgenoot naar keuze. Van nature niet van enig historisch besef gespeend merkte ik in het WPNR op dat op deze bepaling een zekere vorm van de vénalité des offices in ons land terugbracht (WPNR 6054, 1992). De verkoopbaarheid van openbare ambten, afgeschaft door revolutionaire Fransen en iets bedaarder Bataven ruim tweehonderd jaar geleden, zou onderdeel van ons veelgeprezen poldermodel gaan uitmaken. Maar het gewraakte artikel kwam in het wetsontwerp niet terug. En in de wet werd uiteindelijk bepaald dat het de minister was die het protocol aan een ambtgenoot toewees; daarmee leek de goodwill weer uit het zicht te zijn verdwenen. Léék, want in het WPNR verscheen vorig jaar een bijdrage van de hand van De Boer en Holtman, waarin werd geconcludeerd dat bij de afwezigheid van een uitdrukkelijke verbodsbepaling ook de solitaire notaris zijn protocol onder bepaalde omstandigheden te gelde zou moeten kunnen maken (WPNR 6381 en 6382).

Ik heb deze stelling niet verder onderzocht maar in gedachten naar voren geschoven, naar de tijd waarin ik eens serieus zou gaan nadenken over vervroegd ontslag. Echter life is a great surprise schreef Barrie al. De verrassing begon op een zonnige ochtend in april van dit jaar toen mijn kandidaat mijn kamer binnenkwam en mij vroeg of ik even tijd voor hem had. Zowel lichaamstaal als intonatie verrieden dat hier maar van één ding sprake kon zijn: ontslag! Maar binnen een minuut moesten mijn gedachten volte face maken, het ging hier namelijk niet om **zijn** ontslag maar om het mijne … Natuurlijk, het was hem bekend dat ik de vijfenzestig jaren niet vol zou maken. Menig (te)veeleisend cliënt had mij al redelijk murw gemaakt. En regelmatig had hij zijn patroon de lof van een vervroegd dolce far niente horen zingen. Ter plekke werd ik geconfronteerd met een zorgvuldig opgezette calculatie, inclusief goodwill; de verlossing uit mijn 'lijden' was daarbij gedateerd op 1 januari 2001. Ik heb hem mijn ja-woord gegeven met een snelheid die mezelf verraste. Nog een korte tijd en het verkeer in de residentie heeft er een vrolijk rondfietsende oud-notaris bij! En om opnieuw een muzikale allusie te maken: in zijn oren geen Dylan meer maar de tonen van Haydn's "Abschieds-Symphonie" …

Ben Duinkerken

Momenten voorafgaand aan het Protocol van 19 maart 1967

Ik dacht: dit is semtex.
En ik versnipperde het in kleine stukjes.

Op donderdag 15 september 1966 zat ik tegenover Mr A.J. van Erk in de avondtrein van Middelburg naar Amsterdam. Wij kwamen van de Jaarlijkse Algemene Vergadering van de Broederschap der Notarissen in Nederland. Wij praatten nog wat na over de praeadviezen "De Lex van Oven en de Invoeringswet Boek 1 van het Nieuw Burgerlijk Wetboek", die uitgebracht waren door P.L. Dijk en Mr A.L.M. Soons. En over de sprekers waaronder Mr A.G. Lubbers.
Het was mijn eerste vergadering bij de "andere" broederschap, ik was benoemd per 1 december 1965. Adrie van Erk was al vier jaar notaris.

Ik kende mijn reisgenote nauwelijks. Ik had haar voor het eerst nader ontmoet toen ik geïnstalleerd werd als lid van de Vereniging van Notarissen in het Arrondissement Amsterdam. Dat was in het voorjaar van 1966 geweest, ik denk in het American hotel. Je moest je naam inschrijven in het register en daarbij je handtekening zetten. En je moest een depot storten van duizend of tweeduizend gulden. Waarvoor dat depot was, weet ik niet meer. Het had iets te maken met de veilingkas. Daarna was er een mooi diner. Ik had een ereplaats want ik zat naast mr A.G.Lubbers, toen al de eerste onder zijns gelijken. Hij deed mij voor hoe je een kwartelei in de holte van je beide handen nam, het eitje heel voorzichtig een klein beetje plette en dan het minuscule schaaltje er af peuterde. Een charmante gastheer die er alles aan deed om de aan hem toevertrouwde novice op zijn gemak te stellen.

Ik vertelde Adrie dat ik mij Lubbers en Dijk herinnerde uit hun candidatentijd als de meest voortreffelijke van hun generatie, waar ik als veel jongere eerbiedig tegen op keek.
De eerste keer dat ik – uiterst zijdelings – met Lubbers op het professionele vlak te maken had was lang geleden. Ik was candidaat bij notaris Schaap. Er kwam een briefje binnen van mr A.G. Lubbers, toen zelf pas notaris. Het ging over een delicaat onderwerp: de vraag of mijn patroon zich niet had moeten onthouden van dienstverlening aan iemand, die duidelijk een client van Lubbers was.
"Ik vind het een elegant briefje", zei ik.
"Ja, maar wat moet ik er mee?", zei Schaap.
"Een elegant briefje terugschrijven", antwoordde ik.
"Neen, ik bedoel moet ik collegiaal afrekenen?"
"Ik denk dat dat niet de bedoeling is van meneer Lubbers", zei ik.
Ik vertelde Adrie dat ik die brief enige tijd bewaard had als een voorbeeld.
En dat ik toen ineens een visie kreeg hoe je het vak zou kunnen uitoefenen.

Adrie vroeg mij naar mijn eerste ervaringen als jong notaris. Ik vertelde dat mijn voorganger A.G.A.Buhrs mij had gewaarschuwd: "Santen, ik heb vier belangrijke clienten, als je er een verliest, kom je het wel te boven. Verlies je er twee, dan staat het er zorgelijk voor. En als je er drie verliest, zul je betreuren dat je mij hebt opgevolgd. Verder moet je weten dat je de huur niet kunt voortzetten, dat ik twee medewerkers heb, mevrouw

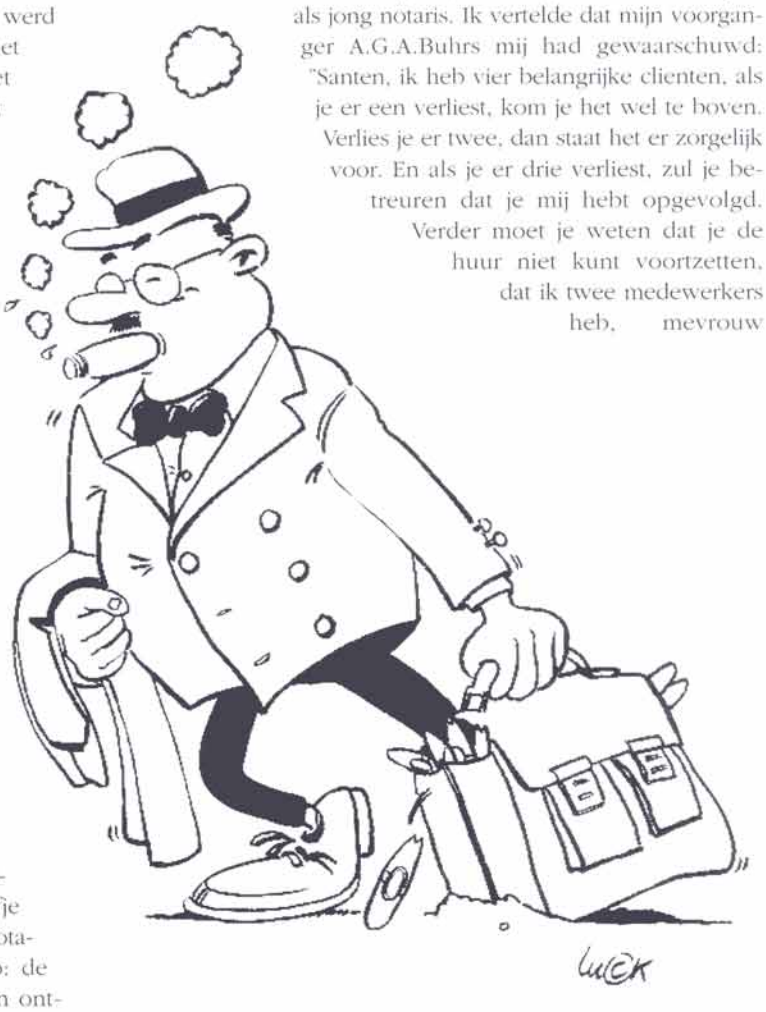

Ouendag, mijn secretaresse, die nog twee maanden jou wil inwerken en mijn klerk Daniel Osinga, die bereid is te blijven mits je hem opslag geeft."
Buhrs had de staart van het onroerend goed kantoor Vermolen en Buhrs, met bouwers en makelaars even oud als Buhrs zelf.
"Gaat u thuis nog boedelwerk doen?" vroeg ik vol ontzag, toen ik hem eens om vijf uur het kantoor zag verlaten, zeulend met een enorme tas. "Welneen, jongen, daar zitten alleen maar sigaren in."

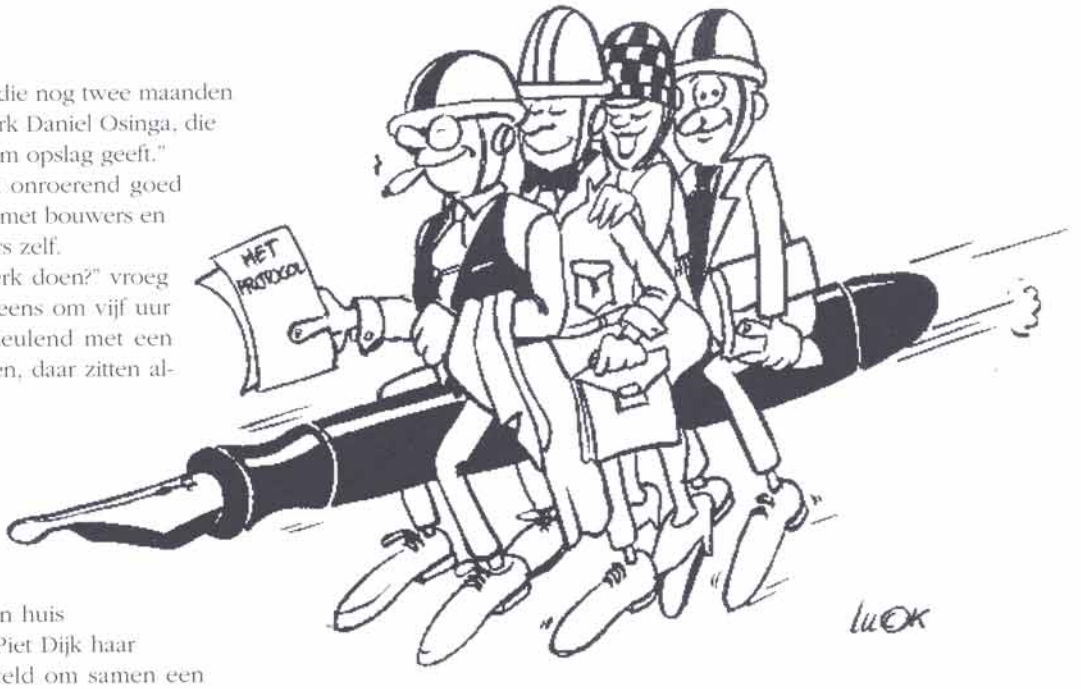

Adrie vertelde dat zij haar praktijk deed in hetzelfde grachtenpand waar de advocaten Dolk, Dolk en Verburg kantoor hielden, dat zij kind aan huis was bij de familie Dijk, dat Piet Dijk haar al vele malen had voorgesteld om samen een maatschap aan te gaan, maar dat zij daar niet over peinsde. "Ik vind Piet Dijk een geweldige man, maar hij is zo dominant, ik zou binnen een jaar zijn candidaat zijn."
Dat soort verhalen ging over en weer in die luxe eerste klas coupé. De sfeer was vertrouwelijk. Op een mooie avond in september rijdend in zo'n grote bonbondoos door het zeeuwse en zuidhollandse landschap, met de wisseling van licht en schaduw op je netvlies en het gedender van de wielen in je gehoor, dat heeft toch iets erotiserends, iets intiems. Het was een mooie reis.

In het najaar van 1966 behandelde ik een boedel waar ook Piet Dijk bij betrokken was. Ik stelde voor bij hem langs te komen en de zaak te bespreken. Dat was spoedig geregeld en het ging daarna over de toekomst van onze kantoren en de toekomst van het notariaat. Piet en ik waren het grondig eens dat er voor solitaire kantoren in de grote stad geen plaats, althans geen toekomst was. Ik bepleitte dat, wilde een kantoor enig volume hebben, wilde je komen aan het voordeel van de schaal en wilde je voldoende expertise opbouwen, je toch aan het samengaan van minstens drie notarissen moest denken.

Niet lang na dat gesprek belde Piet mij op: "Ik heb gesproken met Ton Lubbers en met Adrie van Erk. Wij hebben het voorstel om met jou, dus met zijn vieren, een maatschap aan te gaan. Hoe sta je daar tegenover?"
Ik antwoordde: "Dat lijkt mij een voortreffelijk idee."
"Ja", vervolgde Piet, "Ton Lubbers en ik samen, dat gaat niet. Wij zijn allebei te veel vervuld van ons gelijk. Adrie erbij, dat wil ze niet, samen met die twee mannen. Maar met jou erbij wil ze graag. En wij ook. Wat denk je?"
"Ja," zei ik "het is goed. Jij bent de architect van die nieuwe maatschap. Wanneer komen we bij elkaar?"
Zo ging het. In drie of vier bijeenkomsten werd iets opgesteld, dat wij het Protocol noemden. Niet een maatschapsovereenkomst met statuten. Nee, het Protocol, twee blaadjes papier, gedagtekend 19 maart 1967.

De notariële wereld was onder de indruk. Vier notarissen die zo maar bij elkaar aanschoven en samen een maatschap vormden onder de naam Lubbers en Dijk notarissen. Een unieke combinatie.
In de Ringvergadering was er bij de rondvraag een enkeling, die een kritisch geluid liet horen, maar de positie van Ton Lubbers en Piet Dijk was zo machtig dat dat niets uithaalde. In de regio was men natuurlijk ook zeer verbaasd. Aan zulke grote combinaties had men nog nooit gedacht. Een enkeling meende dat er sprake was van een geraffineerd samengaan van vier denominaties, de remonstrantse (Lubbers), de gereformeerde (Dijk), de hervormde (van Erk) en de katholieke (Santen). Daar waren we zelf nog niet op gekomen. Het samengaan van drie mannnen en een vrouw sprak ook in brede kring sterk aan.

Ging het in die eerste periode allemaal vanzelf?
Welneen. Ton Lubbers had soms last van ochtendziekte of last van helse pijn. Als hij 's morgens op de trap Adrie voorbij liep zonder haar te groeten, was zij van streek en moest Piet Dijk haar uitvoerig troosten.
En dan de keren, dat Ton met een rood hoofd bij mij binnen kwam, een briefje op tafel legde met het bevel: Laat dit lezen aan de maten. En meteen wegstormde.
Ik las het onooglijke libel met de dichtgetypte letters en ik dacht: Dit is dynamiet. Dit is semtex. En ik versnipperde het in kleine stukjes. Ton heeft altijd geweten dat ik zijn semtex zou vernietigen. Wat een bijzondere man. Wat een lieve man ook, hoezeer ik me afvraag of ooit iemand buiten zijn eigen kring dat zo gezegd heeft. En Dijk, een man geschapen voor vriendschap. Adrie, trouw, bezorgd en hartelijk. Wat een prachtige mensen. Wat een prachtige tijd.

Ton Santen

Het moment van mijn eerste bespreking

De zaak is naar ieders tevredenheid afgerond behoudens die van mijn werkgever

Het was maar vijf weken daarvoor dat ik, in het door mijn ouders aangeschafte blauwe mantelpakje, in de metro stapte, op weg naar mijn eerste werkdag. Hoewel reeds in het bezit van een koffertje leek mij dat die eerste dag niet op zijn plaats. Ik hoorde mijn haastige voetstappen op het perron van de metro. Haasten is interessant vooral als je er een enigszins geagiteerd gezicht bij trekt. Ik schrok van de rondslingerende junks maar toonde een nonchalance die moest suggereren dat ik al jaren deze route aflegde en mij nergens meer over verbaasde.
De eerste twee dagen werden in beslag genomen door kennismaken met mijn collega juristen. Alle wervende praatjes, brieven en niet te vergeten het enthousiaste gezicht van de pr juf ten spijt had ik niet de indruk dat men veel belangstelling had voor mijn komst.
Na twee fysiek zeer intensieve dagen was ik opgelucht eindelijk achter mijn buro plaats te kunnen nemen. Ik had een kamergenoot, maar die was net voor drie weken met vakantie vertrokken. De compagnon voor wie ik zou werken was weliswaar mijn naam reeds vergeten maar schroomde niet een dossier te overhandigen waarvan de houdbaarheidsdatum reeds lang was verstreken.
Reeds enige tijd was ik mijn pas verworven dossier aan het bestuderen toen mijn oog op het tijdschrijfformulier viel. Alhoewel ik nauwelijks een idee had waar de sanitaire pauze genomen kon worden en geen enkel benul waar ik mijn broodjes kon halen, was de wijze en het belang van tijdschrijven mij reeds meerdere malen uit de doeken gedaan. Dus na het bestuderen van het dossier en het formuleren van een brief noteerde ik twee codes met bijbehorende tijd. Bij de mij toewezen secretaresse deponeerde ik dossier met brief. Ik wilde nog iets aardigs zeggen danwel haar welwillend toelachen maar mijn aanwezigheid aan haar buro ontging haar volledig.
Het dossier werd mij binnen vijf minuten geretourneerd met de mededeling dat de brief uitsluitend werd verwerkt indien deze was gedicteerd. Haar blik sprak boekdelen; zo'n jong afgestudeerd kandidaatje moest niet denken dat ze iets voorstelde. Ik op mijn beurt achtte een werkbare situatie met mijn secretaresse een randvoorwaarde om te overleven. Ik knikte haar daarom maar eens begrijpend toe en ging op zoek naar de dictafoon die zich in de la bevond waarin ik eveneens de deodorant en wat pepermunt van mijn voorganger aantrof.
Wat een gênante vertoning om jezelf in zo'n ding te horen!!!! Gezien onze eerste krachtmeting zat ik met het dilemma of ik mijn secretaresse via dat bandje de toelichting op de brief ging geven (redelijk arrogant) of dat ik deze separaat, "live", aan haar zou melden hetgeen weer heel tijdrovend zou zijn en naar ik veronderstelde niet declarabel.

Zo ploeterde ik die eerste periode voort en na vijf weken had ik mijn eerste bespreking. Uit de agenda was niet op te maken wat voor een zaak het betrof noch met hoeveel personen.

Ze zaten tegenover mij, alle vier rood aangelopen van de emotie, want beide ouders overleden bij een auto ongeluk. Ik was pas 25 en achtte mezelf niet in staat iets zinnigs te zeggen tegen vier mensen met zulk een groot verdriet. Ze keken me echter vragend aan en ik begreep dat er van mij iets verwacht werd. Omdat ik een moment van herstel nodig had stortte ik mij op allerhande verfrissingen. Ik nam plaats aan tafel en een langdurige stilte volgde. Noch de universiteit noch het onderdeel gesprektechniek van de beroepsopleiding ("ik zie dat u verdrietig bent") bereidt je voor op dit soort situaties. Ook in juridisch opzicht had ik weinig te melden, ik had geen idee! Uiteindelijk hebben we toch enige tijd met elkaar gesproken. De juridische ins en outs zijn per brief, bij wijze van bevestiging van het gesprek, aan cliënten later toegezonden. De zaak is naar ieders tevredenheid afgerond behoudens die van mijn werkgever. De afwikkeling van het dossier had meer tijd in beslag genomen dan het tarief toestond. Ook van enige spinn off zal nooit sprake zijn want geen van de cliënten was vermogend.
Het veelvuldig "verliesgevend" werken vanwege het hoge uurtarief is niet altijd even motiverend geweest, het heeft mijn liefde voor de familiepraktijk echter niet kunnen wegnemen. Wel is het een van de redenen geweest om een eigen buro te beginnen. Een familierecht kantoor dat wordt ingeschakeld door verschillende notariskantoren. Een ideale oplossing voor kantoren die hun cliënten graag ook ten dienste willen zijn voor wat betreft het familierecht doch op grond van de gehanteerde uurtarieven het rechtsgebied niet meer kunnen handhaven.

Er is veel veranderd sinds het begin. Het tijdschrijfformulier is gebleven maar "gek genoeg" tegenwoordig zeer gewaardeerd.

Willemijn Plieger-van Solkema

Het moment van stoppen

Onze kleinzoon, mijn leukste cliënt nu

Het moment van .....
Een aardig thema, maar moeilijk om te kiezen. Je wikt en weegt, hetgeen trouwens in ons vak niet ongebruikelijk is.
Wat woog het zwaarste? Ik meen: de verantwoordelijkheid die je als notaris hebt. Notaris: een prachtig vak. Ik zou er zo weer voor kiezen, maar die verantwoordelijkheid..... Een zware druk. Het harde werken, altijd klaar staan voor cliënten; allemaal prima. Graag gedaan. Maar het vak bijhouden, de tijdschriften, de jurisprudentie, wanneer doe je dat? Niet door de week, je neemt je dossiers mee naar huis. Zaterdag? Dan wil je wel eens een dagje "buiten spelen". Dus wordt het de zondag. Nee jongens, niet nu, vader zit te studeren. Houd ik het nog allemaal in de vingers? De zondag heeft een eigen kleur: lezen, lezen, maar lees ik wel voldoende? Er verschijnt wel heel veel.....
Ik ben eerder gestopt, op 62-jarige leeftijd. Een prachtig afscheid. In theater Carré. Honderden mensen, optredens van cliënten/uitvoerend kunstenaars. Vrolijkheid, hartelijkheid, de warmte.... Onvergetelijk. Maar vooral: de verantwoordelijkheid valt van je af. Er blijft genoeg te doen, we weten het allemaal. Allerlei besturen, een paar commissariaten.
Wat voel je bij je afscheid? Opluchting: zie hiervoor en
je hoeft niet meer in de file te staan,
je hoeft niet meer deel te nemen aan de vergader-cultuur van het grote kantoor,
die drammerige cliënt belt niet meer 's avonds op, met de vraag wanneer hij nou dat zo dringend gewenste advies ontvangt. (En als hij het heeft, hoor je veelal weken lang niets. Wat was er eigenlijk zo dringend?)
je hoeft niet meer tijd te schrijven,
je wordt niet meer geleefd door je agenda,
Wat voel je nog meer? Weemoed:
je mist het contact met cliënten,
je mist het dagelijks contact met je eigen team medewerkers en met name de intensieve samenwerking met je secretaresse. Dertig jaar dezelfde, in mijn geval Boukje. Nooit ziek en altijd opgewekt. En accuraat!
Je mist het even binnen lopen in de kamer van je collega's Pieter van der Ploeg en Johan Bakker, voor wat overleg of voor zomaar een praatje.
Ik schrijf dit op een maandagavond. Op maandag passen wij op onze kleinzoon. Hij is nu bijna drie jaar. Vanmorgen zei hij: "Opajan, zullen wij gaan fietsen?" Ik zette hem in zijn zitje vóór mij op de fiets en ik zei: "Nou en of Mark, daarvoor is het nu het moment. Wij fietsten en praatten. Mijn leukste cliënt, nu.

Jan Posch

Het moment van beslissen

Het bedrijven van juridische bouwkunde kan alleen in een omgeving van meer juridische disciplines goed vorm krijgen

Mijn moment kwam op de hoek van de Spiegelstraat en de Keizersgracht.

Na een enerverende avond op kantoor waar de voors en tegens van de samenwerking met andere juridische disciplines weer gespreksonderwerp waren geweest en waar de tegens weer de overhand leken te hebben, fietste ik naar huis. Ik was ruim een jaar geleden afgetreden als voorzitter van de K.N.B. en vol enthousiaste plannen weer de praktijk ingestapt. Het moest allemaal anders, mijn kantoor zou het niet kunnen volhouden te blijven wat het nu was. Nederland bleef namelijk niet wat het eeuwenlang geweest was. Nederland was lid van de EU en de besluiten rond de Euro waren genomen. Daarmee was de Economische Unie een feit en zou het zakenleven zich, in plaats van op de individuele landen, richten op Europa. Wilde een kantoor, zo redeneerde ik, voor het bedrijfsleven aantrekkelijk blijven dan moest het, zelfs als notariskantoor, niet een uitsluitend Nederlands kantoor meer willen zijn, maar diende het over een Europees netwerk te beschikken.

Een andere, belangrijker reden voor de door mij gevoelde noodzaak de bakens te verzetten lag in het feit dat het marktdenken ook in het notariaat zijn intrede had gedaan. Dit marktdenken vertaalde zich op dat moment in het toen nog niet genomen, maar wel onafwendbare besluit de tarieven los te laten. Dat het echter daarbij niet zou blijven was duidelijk. Het gevolg, zo redeneerde ik, zou of zijn het verdwijnen van de Latijnse notaris (iedere rechtzoekende, zoekt, vindt en betaalt zijn eigen notaris) of het terugdringen van de notariële rol tot haar absolute essentie: de authentieke akte. De eerste optie is mogelijk, maar wellicht niet erg waarschijnlijk, dit in tegenstelling tot de tweede. In die laatste optie zal de notariële rol niet meer (maar ook niet minder) inhouden dan het goederenrechtelijk vormgeven van de zaken die anderen zijn overeengekomen. Dit zou ook een logische ontwikkeling zijn. Het verdwijnen van de notaris is contrair aan de behoefte aan zijn functioneren (in Engeland, het voorbeeld bij uitstek van het niet-notariële rechtsverkeer, zijn inmiddels "notarissen" actief die certificerende functies vervullen). De geschetste ontwikkeling is ook logisch omdat het rechtsverkeer inmiddels zo complex geworden is dat men er, zonder een eigen juridisch adviseur, niet meer uitkomt. De obligatoire fase, het onderhandelingstraject, zal door die eigen adviseurs en dus niet door de notaris worden gedaan. Het gevolg voor de praktijk zou zijn dat diegenen die aan de onderhandelingstafel zitten een grote stem hebben in de keuzen van de notaris. De notaris die met die anderen samenwerkt zal niet alleen die keuze sterk beïnvloeden, doch ook van het eerste begin bij de zaak zijn betrokken en dus in het onderhandelingsproces zijn expertise kunnen laten meespelen. Daar is een belangrijke rol voor de notaris weggelegd. Het creatief omgaan met het recht in het licht van de wens van partijen. Maar het bedrijven van juridische bouwkunde kan alleen in een omgeving van meer juridische disciplines goed vorm krijgen.

Dus, bedacht ik mij, nog steeds fietsend in de richting van Mijn Moment, moet je, als je tenminste het bedrijfsleven wilt blijven bedienen, je als notaris aansluiten bij andere juridische dienstverleners. De "nur-notaris", vond ik, zal uiteindelijk zijn werkgebied beperkt zien tot de particuliere praktijk, waartoe ik dan reken het onroerendgoedverkeer tussen burgers, het vennootschapsrecht voor de "particuliere" ondernemers en de familiepraktijk. Dat wilde ik niet.

En op die hoek van Spiegelstraat en Keizergracht nam ik het besluit mijn kantoor te verlaten en in te gaan op de verleiding om op een groot, internationaal kantoor voor advocaten, notarissen en (in opkomst) fiscalisten, bezig te zijn met, met name dat bedrijfsleven. Aangeland op de Keizersgracht wist ik wat mij te doen stond. Een half jaar later was het geëffectueerd.

Eelco Dijk

Het moment van uitzending

Slalommend door zwangerschappen, babies en carrièrestappen van een hardwerkende echtgenoot

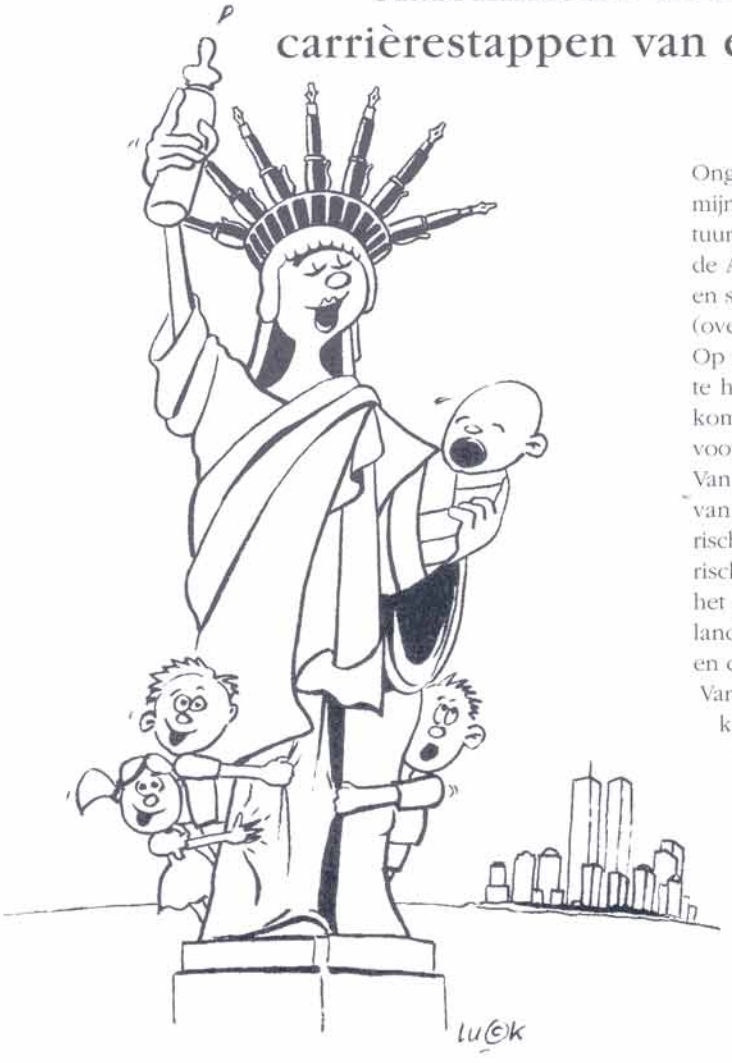

Een keerpunt in mijn beroepsleven heeft zijn oorsprong in september 1989, toen, één week voordat we zouden trouwen, mijn verloofde mij aankondigde: "Ik word uitgezonden naar New York. Voor twee of drie jaar. Ga je mee?"

Ik werkte toen als kandidaat-notaris in Rotterdam en dat ging allemaal best goed: negen uur in, zes uur uit en tussendoor de huwelijksvoorwaarden, testamenten, overdrachten en oprichtingen wegwerken van de linkerzijde van mijn bureau naar de stoel ter rechterzijde. Daarnaast had ik nog een onafgemaakt promotieonderzoek in de la. Genoeg om handen, maar ik zei onmiddellijk: Ja!

Na die drie jaar buitenland is het met mijn notariële praktijkbeoefening nooit meer helemaal goed gekomen. En voor mijn promotie was New York iets te plezant. Een teleurstelling voor mijn geachte promotor Van Mourik (nog altijd spijt het mij dat ik hem dat toen moest zeggen) en voor mij. Alhoewel - eigenlijk sluimerden in mij professionele verlangens die neigden naar een andere dan de strikt notariële kant. New York bood mij een weg naar buiten.

Ongehinderd door verplichtingen bracht ik aanvankelijk mijn dagen door met het lezen van Amerikaanse literatuur, wandelen door de stad, bekijken van oude films bij de Alliance Française (het Frans was al een oude liefde), en struinen door musea en bibliotheken en met schrijven (over Amerikaanse huwelijksvoorwaarden voor het FJR). Op een gegeven moment attendeerde iemand mij op een te houden seminar over Law and Literature. Die bijeenkomst in de Benjamin Cardozo School of Law opende voor mij een weg naar de combinatie van vak en hobby. Van de vele benaderingen, verzameld onder de noemer van dit interdisciplinaire onderzoek - o.a. cultuurhistorisch, taaltheoretisch, filosofisch - sprak de literatuurhistorische mij het meeste aan. Ik ben er ingedoken en heb het niet meer losgelaten - ook na terugkomst in Nederland niet - slalommend door zwangerschappen, babies en carrièrestappen van een hardwerkende echtgenoot.

Vanwaar die fascinatie? Allereerst vanuit mijn persoonlijke belangstelling voor taal, voor de effecten van klank en ritme, voor het beeldend vermogen en voor de strijd om de juiste nuance, de toets van ironie. Daarnaast is mijn stellige overtuiging dat literatuur een visie op de werkelijkheid biedt die waard is om met de juridische visie geconfronteerd te worden. Literatuur is concreet, bekommert zich om détails, werkt van binnen naar buiten, zit bovenop de werkelijkheid èn er binnenin, kan daarvan ook afstand nemen en zich ironie, zelfs absurditeit, permitteren; in haar betekenisverlening aan een constellatie van handelingen is ze niet gebonden aan het kader van een regel waar het geheel in moet passen. De enige regel die geldt is die van de overtuiging - overigens een interessante overeenkomst met de juridische omgang met tekst en taal. Maar er zijn nog meer overeenkomsten. Literatuur en recht delen dikwijls dezelfde problematiek - relaties tussen mensen - en historisch zijn ze nauw verbonden met de ontwikkeling van mentaliteit, ideeën en denkwijze.

Vanuit deze fascinatie combineer ik nu met genoegen het moederschap van vier met het schrijven vanuit literairhistorische en cultuurhistorische invalshoek over met het notariaat verwante onderwerpen. Zie bijvoorbeeld mijn bespreking van de tentoonstelling Weegschaal en Zwaard in het WPNR. Daarnaast onderzoek ik of ik het denken over het erfrecht van langstlevende en kinderen kan plaatsen tegen de historie van het denken over familie en gezin, collectiviteit en individu, vermogen en verzorging - met aandacht uiteraard voor de in de literatuur verwoorde visies.

Carinne Elion-Valter

Het moment van argeloosheid

Ook zonder tuchtrechtelijke tik heeft het incident mij alsnog aan het denken gezet over IDS

Het moet begin 1986 zijn geweest. Ongeveer een half jaar eerder was onze driemans notarismaatschap gefuseerd met een van de grote Rotterdamse advocatenkantoren. Niet lang maar wel intensief hadden we over die stap nagedacht. Een avond werken op kantoor liep uit in een nacht brainstormen over de toekomst van het notariaat in een grote stad als Rotterdam. Voor mij persoonlijk lag de aantrekkelijkheid van een samenwerking met advocaten vooral in de aard van de praktijk. Daarin ben ik nooit teleurgesteld. Al direct in het eerste jaar na de fusie kreeg ik de kans om voor een grote bank de leasing van onroerend goed op te zetten, destijds nog een volstrekt onontgonnen terrein. Het heeft veel (denk)werk gekost voordat de eerste vruchten in de vorm van concrete leasetransacties werden geplukt.

In de euforie van die eerste periode van Inter-Disciplinaire Samenwerking, zoals dat later is gaan heten, gebeurde het. Een vertrouwde cliënt die samen met een ander in projectontwikkeling deed, belde op: na vele jaren van vruchtbare samenwerking dreigden er nu toch problemen met zijn compagnon te ontstaan; hij had behoefte om daarover eens te spreken met een goede advocaat; nu wij die tegenwoordig ook 'in huis' hadden kon ik hem vast wel iemand aanbevelen.

Blij en trots dat ik nu ook deze service te bieden had bracht ik het contact snel tot stand. De volgende dag werd ik gebeld door de compagnon: boos, verontwaardigd, maar vooral diep gegriefd was hij; ik had hun firma vanaf het begin van hun samenwerking begeleid, heel wat toppen en dalen in hun professionele leven meebeleefd; hij had altijd vertrouwen in mij gehad, maar nu, nu er problemen waren, had ik toch zonder aarzeling partij gekozen voor de ander; ja, hij begreep dat wel, die ander had meer vermogen en bovendien een (invloed)rijke vader die ik natuurlijk graag te vriend wilde houden.

De werkelijkheid was dat ik er gewoon niet bij stil had gestaan. Dat is op zo'n moment helaas niet geloofwaardig en al helemaal geen excuus. Argeloosheid wordt in het notariaat vaak harder afgestraft dan boos opzet. Eigenlijk had ik mij nooit afgevraagd wat samenwerking in één kantoor met advocaten betekent voor het notarieel functioneren. Kortom een klassieke beginners-fout van een IDS-notaris, waarvoor als enige verzachtende omstandigheid kan worden aangevoerd dat het denken over deze materie toen nog niet op gang was gekomen. Gelukkig gold dat laatste ook voor het spontaan indienen van klachten, anders had ik een flinke tik op de neus kunnen verwachten. Ook zonder tuchtrechtelijke tik heeft het incident mij wel alsnog aan het denken gezet over interdisciplinaire samenwerking. Het werd het onderwerp van mijn Utrechtse oratie en het houdt mij nog steeds bezig.

Met de cliënt is het overigens, zij het vele jaren later, ook nog weer goed gekomen. Zonder een beetje geluk vaart, ook in het notariaat, niemand wel!

Hans Heyman

Het moment van de farao

Ik heb een dichtbundel en een roman in voorbereiding, die kant moet mijn leven op

Ik (een legitiem begin bij de oude Romeinen en, al ben ik dan geen oude Romein, die jongens hebben het wel ver geschopt en het werpt de vraag op of in bescheidenheid grote dingen tot stand worden gebracht) schrijf deze bijdrage als oud kandidaat-assistent en beperk me tot enkele herinneringen op het persoonlijke vlak.

Die beginnen bij Pitlo. Ik was de laatste kandidaat-assistent die hij zelf aannam, maar hij betreurde zijn keuze al snel: mijn belangstelling voor het notariaat leek gering (correct) en ik studeerde niet (ook correct). 'Ik heb', zei ik hem, 'een dichtbundel en een roman in voorbereiding, die kant moet mijn leven op. Ik zocht een manier om mij daar twee jaar zonder materiële zorgen aan te kunnen wijden, dus had ik een baantje nodig. En dat heb ik nu.' Hij was ziedend, maar vroeg nog wel even wie mijn favoriete auteurs waren. Ik noemde hem vijf, zes namen van schrijvers uit de Verlichting. Niet om de inhoud van hun geschriften, maar meer om de esthetiek van de zinnen, het ritme, de klank, het puur geformuleerde, het verfijnde... Je kon overal het vergrootglas boven houden en nergens haarscheurtjes. De ontmoeting duurde langer dan voorzien en bij ons afscheid gaf hij mij toch een hand.
Later heb ik hem eens mijn versregels voorgelezen en hem daarmee in tranen gekregen. Zoiets vergeet je niet.

Ik begon in mei 1981 onder conservator Jan Stuurman, met wie ik nog steeds graag een borrel drink. In 1982 volgde Liesbeth van der Marck hem op en ik zag al bij onze eerste kennismaking dat elke angst voor een meer bedompte, ambtelijke sfeer ongegrond was. Rond die tijd werd ook Jan Deiters aangenomen (wij kwamen allebei uit Wassenaar en dat schept een band) en dat maakte het er niet ongezelliger op. Liesbeth was de baas, maar in de omgang heb ik haar altijd beschouwd als een van mijn (en dan favoriete) schoonzusters.

Vlak voor mijn vertrek kwam Hans Borren. Nu is hij notaris en zeer serieus. Deiters, onlangs toegetreden tot de directie van het Concertgebouw, ook zeer serieus. Maar dat was wel eens anders. Zoals toen wij gedrieën in het bovenkantoortje tijdens een innovatief (door de kleine ruimte) balspel, het kostbare gouden Egyptische beeld opeens meedogenloos onthoofd zagen worden. De dikke pret van even daarvoor, maakte - overigens toch nog langzaam - plaats voor lichte commotie. Maar die bleek nergens goed voor; het kunstwerk bleek een prul uit gips, vervaardigd a.d. 1972. Niettemin heeft Jan het door een bevriende tandarts keurig netjes laten repareren. In elk geval was dat het plan.

Voor mij memorabel zijn nog de bestuursvergaderingen. Dan mochten de kandidaat-assistenten de dame en heren zoutjes aanreiken en voor de drank zorgen. Maar dat is nog geen reden om je oren dicht te stoppen en zo citeer ik nu met gemak prof. Dijk, toen hij een collega onderbrak en zei: 'Maar iedereen zal met mij eens zijn dat als de Stichting niet bestond, je haar nú niet op zou richten'. Ik dacht even na en vond dat onzin. Vaak gaat het er immers niet om wàt je doet, maar hóe je het doet en wanneer ik vandaag naar de stichting kijk, heeft mijn gedachte mij gelijk gegeven. Nu goed, een bescheiden donatie van de oprichter zal daarbij wel een rol hebben gespeeld, maar het laat onverlet dat het (lang gezien als) zieltogende speeltje van Pitlo destijds qua vorm, inhoud, doel en dus bestaansgrond pas in de kinderschoenen stond.

Michiel Hanrath

Ars Notariatus

A.A. van Velten
Het notariaat: inderdaad een elastisch ambt. Het Nederlandse notariaat in de tweede helft van de twintigste eeuw, t.g.v. het 50-jarig bestaan van de Stichting tot bevordering der notariële wetenschap.

Amsterdam, Deventer, 2000, Ars Notariatus CVIII, XXII en 258 blz.

Op initiatief van de stichting is de serie Ars Notariatus in 1952 opgezet en aanvankelijk in eigen beheer uitgegeven. Thans verzorgt Kluwer Juridische Uitgevers de reeks in samenwerking met de stichting.
Onze donateurs kunnen 20% korting krijgen op losse, recent verschenen delen van de serie door gebruik te maken van bijgesloten bestelstrook.
In deze rubriek beschrijft een auteur van een recent Ars Notariatusdeel hoe zijn boek is ontstaan en wat de opzet ervan is. Niet zo maar een recensie, maar een persoonlijke beschouwing van de schrijver.

De totstandkoming van dit boek kent een merkwaardige voorgeschiedenis. Enige jaren geleden besloot het bestuur van de stichting ter gelegenheid van het komende gouden jubileum een geschiedschrijving het licht te doen zien, die zou worden verzorgd door een aantal bekende Nederlandse en Belgische notariële rechtshistorici. Deze jubileumuitgave diende het tijdvak te bestrijken van het eerste notariaat, omstreeks 1250, in de Lage Landen, tot 2000, het jaar voorafgaand aan het jubileum. Kortom, een uniek boekwerk over de geschiedenis van het notariaat in Nederland en België gedurende zeveneneenhalve eeuw.

Nu is het zo, dat de notariële geschiedenis tot 1842 niet geschreven hoeft te worden; deze is reeds aanwezig in de vorm van eerdere, verspreid uitgegeven publicaties, waarvan de auteurs allen nog in leven zijn én zich bovendien bereid hebben verklaard hun bijdragen te actualiseren. Het tijdvak van 1842 tot en met 1993 was, wat het Nederlandse notariaat betreft, beschreven in drie boeken die waren uitgegeven ter gelegenheid van het 100-, 125- en 150-jarig bestaan van de KNB, doch deze geschiedschrijvingen waren minder bruikbaar, omdat het (uiteraard) meer beschrijvingen waren van het notariële verenigingsleven dan van de notariële geschiedenis.

Illustratie uit het besproken boek
Geflankeerd door burgemeester d'Ailly (links) en rector magnificus Dooyeweerd van de VU, ondertekent Pitlo op 27 jan. 1951 in het Amsterdamse stadhuis de oprichtingsakte van de stichting.

Besloten werd om de jurist/historicus, dr. E.W.A. Henssen, die zojuist zijn 'Twee eeuwen advocatuur in Nederland' had voltooid, het ontbrekende onderdeel te laten schrijven. Terwijl Henssen halverwege het eerste onderdeel van zijn geschiedschrijving gevorderd was, werd hij echter plotseling ernstig ziek en kwam na enige tijd te overlijden. Dit was een groot verlies, ook voor de stichting en voor de rechtsgeschiedenis in het algemeen (zie het In Memoriam opgenomen in het Advocatenblad 1999 nr. 6, alsmede de artikelen in Het Parool van 2 maart 1999 en Elsevier van 6 maart 1999).

Na enige tijd werd een nieuwe auteur gevonden in de historicus R. de Jong, die echter eerst zijn dissertatie over de verkiezingen voor de Tweede Kamer in de negentiende eeuw moest voltooien ('Van standspolitiek naar partijpolitiek', UvA, 1999). Inmiddels is hij begonnen zich in te lezen in de geschiedenis van het notariaat, maar het zal duidelijk zijn, dat het grote project niet in het jubileumjaar zal zijn voltooid.

Ik had al enige tijd gespeeld met de gedachte om eens iets over de jongste geschiedenis van het Nederlandse notariaat te schrijven bezien uit een geheel andere invalshoek, te weten de economisch/sociale. Toen bleek dat het jubileumboek noodgedwongen vertraging opliep, heb ik aan het bestuur van de stichting voorgesteld om mijn, nog vage ideeën uit te werken, teneinde te komen tot een korte geschiedschrijving over het tijdvak van de oprichting van de notariële stichting (1951) tot het einde van de toen aflopende eeuw (2000). Uiteindelijk heeft dit geleid tot het boekje dat deze maand is verschenen.

Mijn geschiedschrijving is uitgebreider geworden dan ik aanvankelijk voor ogen had en het werk daaraan heeft ook meer tijd gekost dan ik daarvoor had uitgetrokken, maar het beschrijven van de jongste notariële geschiedenis, die ik grotendeels van zo nabij heb meegemaakt, heeft mij veel genoegen verschaft. Veel steun heb ik daarbij ondervonden van de door mij daartoe aangezochte leescommissie. Zij heeft mij behoed voor fouten en ervoor gezorgd dat ik zo volledig mogelijk in mijn beschrijving kon zijn.

Tenslotte vermeld ik, dat het Notarieel Pensioenfonds besloten heeft haar gebruikelijke kerstcadeau dit jaar uit deze korte geschiedschrijving te laten bestaan, hetgeen mij veel genoegen doet, omdat daarmee een groot aantal lezers wordt bereikt dat de door mij belichte periode van zeer nabij heeft meegemaakt en zelf gestalte heeft gegeven aan de jongste notariële geschiedenis.

A.A. van Velten

Het notarieel woordenboek

Schrijfmachine

De inmiddels (bijna) antieke schrijfmachine heeft in de aanvang van de vorige eeuw voor het notariaat een grote omwenteling betekend. Het was het begin van de mechanisering van het kantoorleven, een proces waaraan voorlopig nog geen einde lijkt te komen. Er zal aanvankelijk wel enige aarzeling zijn geweest zo geen angst voor die nieuwe machine; wij hebben dat ook gezien bij de invoering van de eerste kantoorcomputers. Gelukkig voor het kantoorpersoneel ging de technische ontwikkeling van de typemachine onvergelijkbaar langzamer dan die van de (personal) computer. Maar over techniek zullen wij het hier niet hebben.

WOORD-BOECK,

Waer in alle

De Kunſt-woorden des

Notariſchaps, mitſgaders andere vreemde, ſoo Latijnſche als Franſche woorden werden verduytſcht.

Wat ik wel ter sprake wil brengen is het feit dat het gebruik van de schrijfmachine tot voor een vijftigtal jaren geleden stof tot controverse gaf. In de laatste door Melis zelf verzorgde druk uit 1951 van zijn bekende handboek wordt nog stilgestaan bij de vraag of een schrijfmachine geoorloofd is omdat de wet immers spreekt van schrijven, en dat veronderstelt geen mechaniek. Dit ondanks een brief van de Minister van Justitie van 3 mei 1910, waarin te kennen werd gegeven dat de wet zich niet verzette tegen het gebruik van dergelijke machines. Melis volgt weliswaar de opinie uit 1910 (in Frankrijk werd overigens bij wet van 21 februari 1926 het typen van notariële akten uitdrukkelijk toegestaan), maar vraagt zich vervolgens af of akten ook gedrukt mogen worden om vervolgens een negatief antwoord te geven. Een bijzonder situatie doet zich bij het opmaken van testamenten voor. Artikel 4:986 BW verplicht de notaris een testament te schrijven of te doen schrijven. Voorzichtigheidshalve, zo adviseert Melis de lezer, gebruike men voor een openbaar testament inkt en papier. Immers als de Hoge Raad ooit zou vaststellen dat typen geen schrijven is dan is het getypte testament volgens artikel 4:1000 BW geheel nietig. Mijn ambtvoorganger deelde de angst van Melis. Tot het laatst (we spreken over 1975) schreef hij zijn testamenten met de hand!

B. Duinkerken

Het signet van de notaris (6)

In de vorige aflevering werd het signet afgebeeld van de eerste notaris, die in de stad 's Hertogenbosch een akte opmaakte, Otto van Leeuwen. Professor A.Fl. Gehlen attendeerde mij er op dat deze notaris ook voor de abdis van Thorn akten opgemaakt heeft. In die beginperiode van het notariaat hier te lande waren er kennelijk zo weinig notarissen en was er kennelijk zo'n grote behoefte aan notariële beoorkonding, dat de enkeling die de bevoegdheid daartoe had, op veel plaatsen werd ingezet. Otto van Leeuwen was dan wel de eerste notaris, die in Den Bosch optrad, maar hij was niet de eerste Boschenaar, die notaris werd.

Tylmannus de Zonne

Dat voorrecht had Tylmannus de Zonne, een Bosche schepenzoon uit de Hinthamerstraat.Van hem zijn twee notariële akten bekend, kort na elkaar geschreven op de laatste dag van 1328 en op 15 januari 1329. In beide akten geven familieleden van de kort tevoren overleden bouwmeester van de St. Jan, Marselis van Coelen (spreek uit: van Keulen), hun goedkeuring aan diens testament. Bij beide beoorkonde rechtshandelingen waren de getuigen allen schepenen van Den Bosch. Op grond daarvan veronderstelt dr. Alphons van den Bichelaer, dat Tylmannus de Zonne stadsklerk van Den Bosch was. In later tijd is het inderdaad heel gebruikelijk dat één van de stadssecretarissen de hoedanigheid van openbaar notaris had. Als Tylman van Zonne inderdaad een functie in dienst van de stad had, dan is zijn verdere carrière des te begrijpelijker. In 1335 is hij zelf schepen van Den Bosch en tussen 1337 en 1342 wordt hij genoemd als rentmeester van de hertog van Brabant in de Meijerij van Den Bosch. In beide functies bezegelde hij oorkonde met een zegel, waarop twee zonnen met zes stralen zijn afgebeeld. Ook zijn signet vertoont de afbeelding van een zon, nu met acht stralen en met in de buitenste rand bovenin een kruisteken en verder de initialen S.T.H.D.Z., wat waarschijnlijk betekent: Signum Tylmanni Henrici De Zonne, signet van Tylman [zoon] van Hendrik van Zonne. Overigens zijn de beide notariële akten, die van hem bekend zijn, geschreven door de notaris Henric van Neynsel, die mogelijk zijn opleiding tot notaris bij Tylman van Zonne had gevolgd.

Caspar van Heel

Postacademisch onderwijs

Voor de zesde maal organiseert de stichting speciaal voor haar donateurs een lezingencyclus. Van januari tot en met juni 2001 worden veertien lezingen gehouden, telkens op woensdagmiddag van twee tot vijf uur. Iedere lezing komt in aanmerking voor 3 studiepunten. Hieronder volgt een verkorte versie van het programma. Zie de bijgevoegde brochure voor nadere bijzonderheden.

10-01-2001	Prof. Mr H.W. Heyman	Koop onroerende zaken
17-01-2001	Prof. Mr E.A.A. Luijten Mevr. Prof. Mr W.R. Meijer	De natuurlijke verbintenis in het geldende en komende erfrecht
24-01-2001	Mevr. Mr M.E. Koppenol-Laforce	Het internationaal huwelijksgoederen- en erfrecht
07-02-2001	Prof. Mr C.A. Schwarz	Certificering van aandelen
14-02-2001	Mr J.C. van Straaten	Belastingen van rechtsverkeer
21-02-2001	Dr W.M.A. Kalkman	De levensverzekering in het nieuwe verzekerings-, erf- en schenkingsrecht
14-03-2001	Prof. Mr C.E. du Perron	De HR en het notariaat
21-03-2001	Prof. Mr A.L.G.A. Stille	Problemen van afstammingsrecht in de notariële rechtspraktijk
18-04-2001	Prof. Mr L.C.A. Verstappen	Nieuwe wetsvoorstellen op het terrein van het huwelijksvermogensrecht
25-04-2001	Prof. Mr W.G. Huijgen	(Stapeling van) zakelijke rechten
16-05-2001	Mr P. Blokland	De nieuwe Notariswet in werking
13-06-2001	Prof. Mr J.K. Moltmaker	De nieuwe successiewetgeving
20-06-2001	Mr A.L. Smit	De wet schuldsanering natuurlijke personen
27-06-2001	Prof. Mr J.P.M. Stubbé	Fiscale actualiteiten voor de notariële praktijk

Imponderabilia

Portret prof. mr W.G. de Vries

Vijf impressies van professor De Vries in zijn studeerkamer, door Onno Boerwinkel in krijt getekend, hangen sinds afgelopen zomer in de hal van de stichting. Het zesde exemplaar kreeg professor De Vries aangeboden ter gelegenheid van zijn 80ste verjaardag. In zijn Ten Geleide in Ponder 8 deed de voorzitter al verslag van deze gebeurtenis. Op bijgaande foto staan de jubilaris en de kunstenaar, kort na de onthulling en de aanbieding van de tekeningen op 30 juni jl.

Zaalgebruik

Regelmatig maken allerlei verenigingen en organisaties gebruik van onze zaal voor onderwijs of vergaderingen. Naast de Ring Amsterdam, de Notariële Vereniging en het notarieel studentendispuut Rolandinus Passeggeri waren dat dit najaar ook relatieve buitenstaanders, zoals de Jonge Balie, de Vereniging voor Auteursrecht, en de Nederlandse Advocaten Vereniging voor Internationale Handel. Bovendien vond de Aktualiteitencyclus voor het Notariaat van de pao-bureaus van de UvA en de VU hier plaats. Evenals het twee dagen durende XVIde Belgisch-Nederlands Rechtshistorisch Congres, dat georganiseerd was door de leerstoelgroepen Rechtsgeschiedenis van de UvA en de VU, samen met het Rechtshistorisch Dispuut "De Vierschaar". Ook diverse notaris- en/of advocatenkantoren uit de buurt vallen graag - en steeds vaker - terug op onze faciliteiten. De zaal kan gehuurd worden, maar uitsluitend voor juridisch-educatieve bijeenkomsten van niet meer dan 60 deelnemers. De voorwaarden waaronder dat mogelijk is kunt u bij ons opvragen.

Verzoek

Ruimt u uw bibliotheek op? Bel dan 020-6756479. In de afgelopen maanden hebben verschillende donateurs dat gedaan, waardoor onze collectie steeds interessanter wordt. Zo schonk de Nederlandse Vereniging van Makelaars uit Nieuwegein een aanzienlijke hoeveelheid boeken op het gebied van het bouwrecht, het volkshuisvestingsrecht en het milieurecht. Een welkome aanvulling op onze eigen, toch niet geringe verzameling.

Openingstijden stichting

Bureau, studiezaal en bibliotheek zijn geopend van dinsdag tot en met vrijdag van negen tot vijf uur. In verband met PAO en andere activiteiten kan de studiezaal 's middags bezet zijn, maar in dat geval staat het VNAL-balcon ter beschikking. Tussen Kerstmis en Nieuwjaar is de stichting gesloten.

Liesbeth M. van der Marck